הִלְכוֹת בְּרָכַת הַפֵּרוֹת סִימָן רח

רח דִּין בְּרָכָה מַעַיִן שָׁלֹשׁ אַחֲרֵי חֲמִשָּׁה מִינֵי פֵּרוֹת וַחֲמִשָּׁה מִינֵי דָּגָן. וּבוֹ י"ח סְעִיפִים:

א א עַל חֲמִשָּׁה הַמִּינִים שֶׁהֵם גֶּפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן וְזַיִת וּתְמָרָה, [*] (א) מְבָרֵךְ לְאַחֲרֵיהֶם בְּרָכָה אַחַת מַעַיִן שָׁלֹשׁ:

ב (ב) ב חֲמִשָּׁה מִינֵי (ג) דָּגָן (ג) שֶׁשִּׁלְקָן (ד) אוֹ (ג) [ב] כְּתָשָׁן וְעָשָׂה מֵהֶם תַּבְשִׁיל, כְּגוֹן מַעֲשֵׂה קְדֵרָה

ה (ה) הָרִיפוֹת וְגָרִשׁ כַּרְמָל (ו) וְדַיְסָא, ג אֲפִלּוּ עֵרֶב עִמָּהֶם דְּבַשׁ (ז) הָרַבֵּה יוֹתֵר מֵהֶם אוֹ מִינִים אֲחֵרִים הָרַבֵּה יוֹתֵר מֵהֶם, מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּלְבַסּוֹף עַל הַמִּחְיָה. ד אֲבָל אִם לֹא נָתַן הַדָּגָן בַּתַּבְשִׁיל (ח) אֶלָּא לְדַבְּקוֹ **וּלְהַקְפוֹתוֹ, בָּטֵל בַּתַּבְשִׁיל: ג** ה כְּשֶׁנּוֹתְנִים קֶמַח לְתוֹךְ שְׁקָדִים שֶׁעוֹשִׂים לְחוֹלָה, אִם עוֹשִׂים כֵּן כְּדֵי שֶׁיִּסְעֹד הַלֵּב

ט מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. וְאִם לְדַבֵּק (ג) [ג] בְּעָלְמָא, (י) אֵינוֹ מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת, (יא) וְטוֹב

א בְּרָכוֹת מ"ד ע"א). ב שָׁם (ל"ט) [ל"ו] ע"ב). ג הָרא"ש שָׁם (פ"ו סי' ז) וְהָרַשְׁבָּ"א (לו: ד"ה דובשא). ד שָׁם ל"ט ע"א). ה תּוֹסָפוֹת (לו: ד"ה כל).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

יַצְפֶּ"ץ (ח"א סי' קמא) שְׁהָיָה בְּפִפָּ"ח, וְעַיֵּן בִּרְכֵּי יוֹסֵף (סק"א) שֶׁהֵבִיא שָׁם דִּבְרֵי מַהֲרַ"י חַאגִיז בְּסֵפֶר עֵץ חַיִּים סוֹף תָּמִיד (פ"ו מ"ד) וּכְסוֹף דִּבְרֵיו כָּתַב שֶׁפְּתִשְׁבֹּרֶת מֵהַר"י (אַרְיֵאל) [בְּרֵאשִׁית] כָּתַב יָד כָּתַב שֶׁהָאוֹמֵר בְּפִפָּח, (זֶה) [גַּם] לְפִי הַדִּקְדּוּק אֵינוֹ טוֹעֶה, עַיֵּן שָׁם:

א [בשו"ע] מְבָרֵךְ לְאַחֲרֵיהֶם כו'. אִם אָכַל הַפֵּרוֹת כְּשֶׁעוֹד בִּרְכָה אַחֲרוֹנָה אֲחֵרוֹנָה וְשׁוֹב הֵקִיאָם, לֹא יְבָרֵךְ בִּרְכָה אַחֲרוֹנָה דִּלְא גָּרַע מִנַּתְעַכֵּל, כֵּן כָּתַב בִּרְכֵּי יוֹסֵף (סק"א), וְעַיֵּן פְּנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ב' סִימָן כ"ז:

ב [ב] כְּתָשָׁן. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיֵּן בְּיָד אֶפְרַיִם מַה שֶּׁכָּתַב עַל דִּבְרֵי הַפֶּגֶן אַבְרָהָם בְּזֶה:

ג [ג] בְּעָלְמָא. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיֵּן פְּנִים מְאִירוֹת חֵלֶק א' סִימָן ס"ח שֶׁחוֹשֵׁשׁ לוֹמַר שֶׁיְּבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וְשֶׁלֹּשׁ בְּרָכוֹת שֶׁכֵּן הוּא לְרַצַּת רַבֵּנוּ תָּם (תוס' ברכות לו: ד"ה לחם) בְּחַלָּה,

בְּאֵר הַיטֵב

נִסַּח הַבְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת וְחִסְרוֹנָם עַל כָּל מָה שֶׁבָּרָאתָ לְהַחֲיוֹת בָּהֶם נֶפֶשׁ כָּל חַי בָּרוּךְ חֵי הָעוֹלָמִים. חַי נָקוּד בְּצֵירֵ"י שֶׁהוּא דְּבוּק, וְכֵן כָּתַב הַתּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב סוֹף תָּמִיד (פ"ו מ"ד) [וּכְסֵפֶר אֵלֶּה רַבָּה (סק"א)] הַעִיד שֶׁשָּׁמַע שֶׁחָזַר בּוֹ, וְכֵן כָּתַב בְּסִימָן (נ"ד) [נ"ד] (סק"א)]:

ב (ו) דָּגָן. וְהֵם חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכֻסֶּמִין וְשִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וְשִׁיפּוֹן, אֲבָל מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִין טַטַרְקֶ"ש אֵינוֹ בִּכְלָל: (ג) כְּתָשָׁן. מִשְׁמַע דִּבְרֵישָׁא מֵירֵי שֶׁשִּׁלְקוֹ בִּלְא כְּתִישָׁה. וְעָשָׂה דִּבְסָעִיף ד' כָּתַב כְּשֶׁשִּׁלְקוֹ כְּשֶׁהַגַּרְעִינִין שְׁלֵמִים מְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, וְאַף־כְּשֶׁר דְּהָכִי מֵירֵי שֶׁשִּׁלְקוֹ עַד שֶׁנִּתְמַצֵּךְ, עַיֵּן מַגֵּן אַבְרָהָם (סק"ב): ג (ג) בְּעָלְמָא. כָּתַב הַשּ"ז (סק"ד), לְכְאוֹרָה נִרְאֶה דַּאֲפִלּוּ אִם הַחֲמִשָּׁה מִינִים הֵם רֹב, כֵּיוָן שֶׁאֵינָם לְמַאֲכָל אֵין לָהֶם חֲשִׁיבוּת מַאֲכָל לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. וְאַף עַל גַּב דְּכִשְׁאָר דְּבָרִים אוֹלִינַן בָּתַר רֻבָּא, הָכָא גָּרַע טְפֵי שֶׁאֵינָם בִּכְלָל מַאֲכָל כְּלָל כֵּיוָן שֶׁאֵינָם אֶלָּא לְדַבֵּק. וְאִם כֵּן אוֹתָם הַלָּעַ"ז שֶׁהֵם עֲשׂוּיִים בִּשְׂכִיל הַדֶּבֶשׁ וְהַבְּשָׂמִים, מִפְּלֵא הָנֵי הַמֶּחְמָד רַק לְדַבּוּק בְּעָלְמָא, וְאֵין לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת, אֶלָּא דְּאִין לְהָקֵל בְּכָךְ כֵּיוָן שֵׁשׁ לוֹ הֲנָאָה חֲשׁוּבָה עַל כָּל פָּנִים מִצַּד הָרִבּוּי. וְנִרְאֶה דְּמִשּׁוּם סָפֵק זֶה כָּתַב הַשַּׁלְחָן עָרוּךְ כֵּן, וְטוֹב לְהַחְמִיר לְגַמְעָם בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה, וּכְסָעִיף ב' כְּשֶׁנִּכַּר שְׁוּתָנוֹ לְדַבְּקוֹ וּלְהַקְפוֹתוֹ לֹא כָּתַב שָׁם לְהַחְמִיר בָּזֶה, דְּשָׁם מֵירֵי שֶׁאֵין מַחֲשֶׁשֶׁת מִינִים רֹב אִי בְּרוּר דְּהֵם בְּטֵלִים כָּל שֶׁהֵם לְדַבֵּק מַה שֶּׁאֵין כֵּן כָּאן שֵׁשׁ רַבָּא כֵּן נִרְאֶה לִי. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. מֵאֲכָל שֶׁעוֹשִׂים מִפֵּירוֹת וְרוֹעֵ"ר וּכְשֶׁמְּשִׁימִים אוֹתוֹ עַל הָאֵשׁ נוֹתְנִים בּוֹ קֶמַח, נִרְאֶה דְּבָטֵל לְגַבֵּי הַפֵּירוֹת וְהַצּוֹעֵ"ר, דְּאֵין נוֹתְנִים לְתוֹכוֹ קֶמַח

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שֶׁהִיא מַטְבֵּעַ אֲרֻכָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁתִּקְנוּ בָּהּ מַטְבֵּעַ קָצָר בִּלְא חֲתִימָה, וּלְכָךְ טוֹב שֶׁיַּחְתֹּם אֲבָל בִּלְא שֵׁם. וְדַעַת הַגְּרָ"א לְחַתֹּם בָּהּ בְּשֵׁם כְּמוֹ שֶׁמְּזַכֵּר בִּירוּשַׁלְמִי, וּמִכָּל מָקוֹם הָעוֹלָם לֹא נָהֲגוּ כֵּן (מָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק"א)]. וּפְרוּשׁ בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת מִבְּאָר בְּשׁוּרֵי, דְּנוֹתֵן לוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁכַּח עַל שֶׁבָּרָא דְּבָרִים הָרְחוּיִים כְּגוֹן לֶחֶם, וּדְבָרִים מוֹעִילִים אַף שֶׁאֵינָם הֶכְרֵחַ כְּגוֹן פֵּרוֹת. עַל הַהֶכְרֵחִים אוֹמֵר וְחִסְרוֹנָם, וְעַל כָּל הַשְּׁאָר יֹאמַר עַל כָּל מָה שֶׁבָּרָא לְהַחֲיוֹת וְכוּ':

א (א) מְבָרֵךְ לְאַחֲרֵיהֶם וְכוּ'. שֶׁמִּתּוֹךְ חֲשִׁיבוּתָן (ו) שֶׁנִּשְׁתַּבְּחָה בָּהֶן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּדְכְתִיב בַּקָּרָא (דברים ח ח) 'אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ' [וְהוּא תְּמָרִים (ג) שֶׁזֶּה מֵהֶן דְּבַשׁ], קָבְעוּ לָהֶן בְּרָכָה חֲשׁוּבָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ לְאַחֲרֵיהֶ: **ב** (ב) חֲמִשָּׁה מִינֵי דָּגָן. הֵם חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכֻסֶּמִין וְשִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וְשִׁיפּוֹן, אֲבָל מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִין טַאטַרְקֶ"ש (ג) אוֹ מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִין טָעֶרְקֶשֶׁ"ש וַוייֵ"ץ לְאוֹ בִּכְלַל דָּגָן הוּא דְּהֵם פְּרִי הָאֲדָמָה: (ג) שֶׁשִּׁלָּקָן. צָרִיךְ לוֹמַר, (ד) שֶׁחִלָּקָן. וְהַיְנוּ (ה) אֶחָד לִשְׁנַיִם אוֹ לְיוֹתֵר וְהוּא מַה שֶּׁקּוֹרִין גְּרוֹיְפְּי"ן, דְּאִלּוּ אִם הֵם שְׁלֵמִים, אַף שֶׁבְּשָׁלָן מִבְּאָר בְּסָעִיף ד' דִּמְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. (ו) אֲכָל אִם נִתְמַעֲכוּ עַל יְדֵי הַבְּשׁוּל, אַף שֶׁמִּתְּחִלָּה נְתָנָן בְּקַדֵּרָה שְׁלֵמִים לְגַמְרֵי דְּהַיְנוּ כְּשֶׁהֵם בְּקִלְפָּתָן מִכָּל מָקוֹם מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת, כֵּיוָן שֶׁנִּתְמַעֲכוּ יָפָה: (ד) אוֹ כְּתָשָׁן. רְצוֹנוֹ לוֹמַר אֲפִלּוּ לֹא חִלְּקָן רַק (ו) שֶׁהַסִּיר קְלִפָּתָן עַל יְדֵי הַכְּתִישָׁה. (ס) וְהָאֲחֵרוֹנִים מְצַדְּדִים דְּבִעֵינָן דַּוְקָא שֶׁיִּתְדַּבֵּק עַל יְדֵי הַבְּשׁוּל אֲז נָחְשָׁב זֶה לְמַעֲשֵׂה קְדֵרָה, דְּאִי לָאו הָכִי נָחְשָׁב כְּשֶׁלְּמִין בְּסָעִיף ד', וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם: (ה) הָרִיפוֹת וְגָרִשׁ כַּרְמֶל. הָרִיפוֹת הוּא פֵּרוּשׁ עַל כְּתָשָׁן, וְגָרִשׁ כַּרְמֶל הוּא פֵּרוּשׁ עַל חִלְּקָן, וְכָל אֵלּוּ בִּכְלָל מַעֲשֵׂה קְדֵרָה הַן: (ו) וְדַיְסָא. מִקְּרֵי (ט) וּמַה שֶּׁכָּתְבוּ הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל הֵנִי שְׁעוֹרִים אוֹ חִטִּים גַּ"צ גְּעֶרְשְׂטֵי"ן אוֹ גְּרִי"ץ שְׁלֵמִים אֶלָּא בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר סָעִיף ד', הַיְנוּ כְּשֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ עַל יְדֵי הַבְּשׁוּל (י) אֲבָל אִם נִדְבְּקוּ עַל יְדֵי הַבְּשׁוּל מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת: (ז) הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהֶם. הַטַּעַם כֵּיוָן דְּהוּא בָּא (יא) לְהַטְעִים וּלְהַכְשִׁיר אֶת הַתַּבְשִׁיל וְהוּא מֵחֲמִשָּׁה הַמִּינִין דְּחִשְׁיבִי, הוּא הָעִקָּר. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסָעִיף ט' וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (ס"ק מח) לְעִנְיַן הַשִּׁעוּר שֶׁיִּתְחַיֵּב לְבָרֵךְ עַל הַמִּחְיָה: (ח) אֶלָּא לְדַבְּקוֹ וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁלֹּא בָּא לְהַטְעִים הַתַּבְשִׁיל (יב) וְלֹא לִסְעֹד הַלֵּב, רַק שֶׁיִּהְיֶה הַתַּבְשִׁיל מְרַבֵּק, לֹא חָשִׁיב וּבְטֵל לְגַבֵּי הַתַּבְשִׁיל (יג) אֲפִלּוּ נָתַן לְתוֹכוֹ קֶמַח הַרְבֵּה: **ג** (ט) מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. וַאֲפִלּוּ אִם הֵם הַמּוּעָט, כֵּיוָן שֶׁהַקֶּמַח הוּא מֵחֲמִשָּׁה הַמִּינִין, הַשְּׁקָדִים בָּטְלִי לְגַבֵּיהּ: (י) אֵינוֹ מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. דְּהַקֶּמַח בָּטֵל לְגַבֵּי הַפֵּרוֹת וְכַנַּ"ל בְּסָעִיף ב': (יא) וְטוֹב לְהַחְמִיר. מִשּׁוּם (יא) דִּבְמַעֲשֶׂה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

דִּלְבְרָכַת בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת אֵין צָרִיךְ שִׁעוּר, דַּהֲלֹא הַתּוֹסָפוֹת (שם) וְהָרַמְבַּ"ם (פ"ג ה"י ב) וְהָרַשְׁבָּ"א (פ"ד: ד"ה לאפוקי) פְּלִיגִי עֲלֵהּ וְכֵן סָתַם הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּפִשִׁיטוּת לְקַמָּן בְּסִימָן ר"י (ס"א) עַיֵּן שָׁם, אִם כֵּן זֶה לֹא נֶחְשַׁב לְסָפֵק כְּלָל וְתִשָּׁאֵר רַק סָפֵק אֶחָד:

א (ס) טור. וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר דִּבְרָכָה מַעַיִן שָׁלֹשׁ הוּא דְּבַר תּוֹרָה, וְעַיֵּן בְּסוֹף סִימָן ר"ט בְּטור וּבֵית יוֹסֵף (ד"ה כתב הרמב"ם) אֶפְשָׁר דְּמִן הַתּוֹרָה דַּי בִּבְרָכָה אַחַת לְשִׁבְעַת הַמִּינִים חוּץ מִפַּת, וּמִתּוֹךְ חֲשִׁיבוּתָן קָבְעוּ לָהֶם מַעַיִן שָׁלֹשׁ [פְּרִי מְגַדִּים (משב"ז סק"א)]:

(ב) דְּאִלּוּ לְדֶבֶשׁ הָיוּצָא מִתְּמָרִים מְבָרֵךְ בְּסִימָן ר"ב סָעִיף ח' דִּמְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל וּמִמֵּילָא לְאַחֲרָיו הוּא בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת. ב (ג) פְּרִי מִגְדָּנִים (א"א סק"א): (ד) בֵּית דָּוִד (סי' תקלב) וְיֵד אֶפְרַיִם וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ב) וְכֵן כָּתַב הַגְּרָ"א וְכִלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם (פ"ג ה"ז) שְׁמִּפְּנֵי הַמְתֹּבָר לְשׁוֹנוֹ: (ס) גְּמָרָא מוֹצֵי קָטָן י"ג צָמוּד ב': (ו) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) וּלְבוּשׁ (ס"ד) וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֵרוֹת מְגַדִּים (א"א סק"ב) דְּנָקֵט כֵּן לְדִינָא: (ז) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) מִפְּשָׁטָעוּת הָרַמְבַּ"ם (פ"ג ה"ד) (ס) כֵּן הוֹכִיחוּ מִתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (כה: ד"ה חבית) עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּפֵרוֹת מְגַדִּים (א"א סק"ב) שֶׁנִּשְׁאַר בְּסָפֵק דִּדִין זֶה: (ט) דְּכְתָשָׁן מִקְּרֵי עַל

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

לְהַחְמִיר (יב) וּלְגָמְעוֹ בְּתוֹךְ (ד) הַסְּעוּדָה לְאַחַר בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא, (ה) (יג) וּפָטוּר מִמָּנָּה: ד [1]אֲכָל (ו) (יד) דָּגָן חַי אוֹ עָשׂוּי [2]קְלָיוֹת אוֹ שָׁלוּק (טו) וְהַגַּרְעִינִין שְׁלֵמִים, אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה וּלְאַחֲרָיו בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת. הַגָּה: וְהָא דִּמְבָרֵךְ לְפָנָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, הַיְנוּ בְּאוֹכֵל חִטִּין וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן דְּרְאוּיִין לָאֶכֶל כָּךְ, אֲבָל הָאוֹכֵל שְׁעוֹרִים שְׁלֵמִים אֲפִלּוּ קְלוּיִין בָּאֵשׁ, אֵינָן רְאוּיִין לָאֶכֶל רַק עַל יְדֵי הַדְּחָק וְאֵין מְבָרֵךְ לִפְנֵיהֶם (טז) רַק שֶׁהַכֹּל (כל בו) (מ׳ מ). וְכֵן מַשְׁמַע מִדְּבָרֵי רַשְׁבָּ״א (ט. ד״ה ונכרכוס) שֶׁמַּה שֶּׁהִשְׁוָה חִטִּין לִשְׁעוֹרִין לִבְרָכָה אַחֲרוֹנָה, מַשְׁמַע וְלֹא לָרִאשׁוֹנָה). [*] [3]וְהַתּוֹסָפוֹת (יז) [4]נִסְתַּפְּקוּ אִם יְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו בְּרָכָה מְעַיֵן שָׁלֹשׁ, וּלְכָךְ פָּתְבוּ שֶׁנָּכוֹן שֶׁלֹּא לֶאֱכֹלוֹ אֶלָּא (ו) (יח) בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה וְיִפְטְרֶנּוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן: ה [5]קֶמַח (יט) אֲפִלּוּ שֶׁל חִטִּים, (כ) מְבָרֵךְ עָלָיו שֶׁהַכֹּל וְאַחֲרָיו בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת. [6]לֹא שְׁנָא נִטְחָן (כא) דַּק דַּק, לֹא שְׁנָא נִטְחָן קָצָת וַעֲדַיִן יֵשׁ בּוֹ טַעַם שֶׁל חִטִּים, לֹא שְׁנָא קֶמַח שֶׁל קְלָיוֹת: ו [7]קֶמַח שֶׁל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה מִינֵי דָּגָן שֶׁשָּׁלְקוּ (פְּרוּשׁ בְּשָׁלוּ הַרְבֵּה) וְעֵרְבוּ בְּמַיִם אוֹ בְּשִׁאָר מַשְׁקִין, אִם הָיָה עָבֶה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי

ו בְּרָכוֹת ל״ז (ע״א).
ז מִדִּבְרֵי תּוֹסָפוֹת (שם ד״ה הכוסס) וְהָרַ״שׁ (פ״ו מ״ט) וְהָרַמְבַּ״ם פֶּרֶק ג׳ מֵהִלְכוֹת בְּרָכוֹת (ה״ב). ח שָׁם (בתוספות) בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי (פ״ו ה״א) וּשְׁאָר פּוֹסְקִים.
ט בְּרָכוֹת ל״ו (ע״א) וּכְרַב נַחְמָן. י הָרַא״שׁ שָׁם (פ״ו מ״ב) לְדַעַת הָרִי״ף (כה.). כ שָׁם ל״ח (ע״א) וּכְאוֹקִימְתָא דְּרַב חִסְדָּא.

בְּאֵר הֵיטֵב

כִּי אִם לְדַבְּקוֹ וּלְהַקְפּוֹתוֹ, וְאֵין מְבָרְכִין עָלָיו אֶלָּא שֶׁהַכֹּל. אֲבָל מִפֵּה שֶׁכָּתַב הָרַב הַפְּרִי חָדָשׁ בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קי״ב סָעִיף קָטָן י״ז עַל הַקִּיפּוֹט״ דְּהֵיְינוּ שֶׁלּוֹקְחִין תִּירוֹשׁ וּמְרַתִּיחִין אוֹתוֹ עַל הָאוּר וּמְעָרְבִין עִמּוֹ קֶמַח וּמִתְעַבֶּה וְהַתִּירוֹשׁ מְרֻבֶּה עַל הַקֶּמַח, דִּמְבָרְכִין בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת כֵּיוָן שֶׁמִּלְבַּד מִפֵּה שֶׁמְּדַבֵּק וּמַקְפֶּה הַתַּעֲרוֹבוֹת, מַכְשִׁירוֹ וּמְתַקְּנוֹ נַמִי לַאֲכִילָה עַיֵּן שָׁם, וְכֵן פָּסַק בְּסִפְרוֹ מַיִם חַיִּים בְּתִשׁוּבָתוֹ שָׁם סִימָן ח׳ עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתַב מַהֲרַ״א יְצְחָקִי בִּתְשׁוּבָתוֹ זֶרַע אַבְרָהָם סִימָן א׳, אִם כֵּן הוּא הַדִּין הָכָא נַמִי כֵּיוָן שֶׁמִּלְבַּד מִפֵּה שֶׁמְּדַבֵּק, מַכְשִׁירוֹ לַאֲכִילָה, מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. וּלְעִנְיַן בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה כָּתַב הַפְּרִי חָדָשׁ שָׁם בְּתִשׁוּבָתוֹ שֶׁיְּבָרֵךְ בְּרָכָה מְעַיֵן שָׁלֹשׁ, וּמַהֲרַ״א יְצְחָקִי בְּתִשׁוּבָתוֹ שָׁם כָּתַב שֶׁאִם שִׁעוּר שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ כְּזַיִת דָּגָן בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס יְבָרֵךְ מְעַיֵן שָׁלֹשׁ וְאִם לָאו יְבָרֵךְ בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת, עַיֵּן יָד אַהֲרֹן (הגה״ט). לְפִי זֶה אֵין סָפֵק בְּלַעְקִי״ךְ וּלְכַלְּעֻלְמָא מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וְאַחֲרָיו בְּרָכָה מְעַיֵן שָׁלֹשׁ, וְדִלְא כְּטִ״ז (שם): (ד) הַסְּעֻדָּה. כָּתַב הַשַּׁ״ז (סק״ח) תְּמִיהָ לִי לְמָה כָּתְבוּ הַסְּעֻדָּה, אַפַּאי לֹא אָמַר שֶׁיְּבָרֵךְ עֲלֵיהֶם שֶׁהַכֹּל, דְּהָא עַל הַכֹּל שֶׁאָמַר שֶׁהַכֹּל נִיצָא. וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּכָאן הֲנֵי סָפֵק מְשׁוּם בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, דְּאִם יְצְטָרֵךְ לוֹמַר בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת עַיֵּן שָׁלֹשׁ, וּבִבְרָכָה אַחֲרוֹנָה אֵין לוֹמַר אֲפִלּוּ כְּפִי שְׁנִתְקָנָה, מְשׁוּם הָכִי כָּתַב דְּיֵאכְלֶנָּה בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה. לְפִי זֶה אִם רוֹצֶה לֶאֱכֹל דָּבָר זֶה וְכֵן הַלַּעְקִי״ךְ פְּחוֹת מִכְּזַיִת וְאֵין צָרִיךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, יֹאמַר לְפָנָיו שֶׁהַכֹּל וּלְאַחֲרָיו וְלֹא כְּלוּם, וְאֵין צָרִיךְ תּוֹךְ הַסְּעֻדָּה עַיֵּן שָׁם. וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסָעִיף קָטָן שְׁלִישִׁי זֶה אֵין סָפֵק בְּלַעְקִי״ךְ, וּלְעוֹלָם מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת: (ה) וּפָטוּר מִמֶּה נַפְשָׁךְ. כְּךְ צָרִיךְ לוֹמַר: ד (ו) דָּגָן. כָּל חֲמִשָּׁה מִינִים בִּכְלָל: (ז) בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה. לָכֵן יֵשׁ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל חִטִּין אוֹ שְׁעוֹרִין וְכֵן גְּרִיס שְׁלֵמִים מְבֻשָּׁלִים אֶלָּא בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה מְשׁוּם סָפֵק בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה. וְאִם אֵרַע שֶׁאָכְלוֹ שֶׁלֹּא בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה יְבָרֵךְ בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת, וְכֵן כָּתַב הַפְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט), וְעַיֵּן בְּתִשׁוּבַת גִּנַּת וְרָדִים

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

וְהֵבִיא שָׁם דִּבְרֵי הַבַּ״ח (סי׳ קסח ס״ג) וְהַשַּׁ״ז (שם סק״ז), וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת בֵּית אֶפְרַיִם סִימָן י״א ד״ב וַהֲבֵאתִיו לְעֵיל סִימָן (קס״ז) [קס״ח] (סק״ר) וּמְבֹאָר דְּמִנְהַג הָעוֹלָם לְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּמֵעֵין שָׁלֹשׁ, יֵשׁ לוֹ עַל מָה לִסְמֹךְ: ד [בשו״ע] [8]וְהַתּוֹסָפוֹת נִסְתַּפְּקוּ כוּ׳. עַיֵּן בְּיֵד אֶפְרַיִם מַה שֶּׁכָּתַב עַל מְגִן אַבְרָהָם בָּזֶה:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַשְּׁקֻדִים הַדָּרְךְ לַעֲשׂוֹתוֹ נַמִי לִסְעֹד, וְלָכֵן קָשֶׁה לְשַׁעֵר אִם הָיָה כַּוָּנָתוֹ רַק לְדַבֵּק וְעַל כֵּן טוֹב לְהַחְמִיר: (יב) וּלְגָמְעוֹ. פְּרוּשׁ (מו) לְאָכְלוֹ, שֶׁהָיָה עָב וְרָאוּי לַאֲכִילָה. דְּאִלּוּ אִם הָיָה רַךְ וְרָאוּי רַק לִשְׁתִיָּה, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה וַעֲשָׂאוֹ כְּדֵי לִסְעֹד הַלֵּב, גַּם כֵּן מְבָרֵךְ רַק שֶׁהַכֹּל וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף ו׳: (יג) וּפָטוּר מִמֶּנָּה. צָרִיךְ לוֹמַר, מִמֶּה נַפְשָׁךְ. (טו) וְהִקְשׁוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאִם הוּא רַק לְדַבֵּק אִם כֵּן בְּטֵל לְגַבֵּי הַשְּׁקֻדִים, וַהֲרֵי צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל פְּרִי בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה. וְנִרְאֶה לְיַשֵּׁב דְּכֵיוָן שֶׁהוּא חוֹלָה וְצָרִיךְ לְהַשְּׁקֻדִים, עִקַּר קְבִיעַת סְעוּדָתוֹ לְכְתְחִלָּה הוּא עֲלֵיהֶם, וְהֲוֵי לֵיהּ כְּקוֹבֵעַ סְעוּדָתוֹ עַל הַפֵּרוֹת דְּאֵינוֹ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן קע״ז סָעִיף ג׳ עַיֵּן שָׁם: ד (יד) דָּגָן חַי. כָּל (יז) חֲמִשָּׁה מִינִים בִּכְלָל, וְהָרַמ״א חוֹלֵק בְּשְׁעוֹרִים: (טו) וְהַגַּרְעִינִין שְׁלֵמִים. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁלֹּא חִלְקָן מִתְּחִלָּה וְגַם לֹא נִתְמַעֲכוּ (יח) כְּלָל עַל יְדֵי הַבְּשׁוּל, אֵינָן חֲשׁוּבִין לְמָזוֹן אֶלָּא כִּשְׁאָר פְּרִי אֲדָמָה נִינְהוּ. וְאִם הוֹסִיף הַקְּלִפָּה עַל יְדֵי כְּתִישָׁה, (יט) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּבוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת כְּשֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ דַּחֲשִׁיב מַעֲשֶׂה קְדֵרָה, (כ) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִרְכָתָן פְּרִי אֲדָמָה כֵּיוָן שֶׁגַּרְעִינִין עַצְמָן שְׁלֵמִים, (כא) וְהַנָּכוֹן שֶׁלֹּא יֹאכְלֵם כִּי אִם בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה [וְלָבַד סְבָרַת הַתּוֹסָפוֹת (לז. ד״ה הכוסס) דְּלִקַּמַּיהּ]. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסוֹף סָעִיף קָטָן ו׳ דְּכְשֶׁנִּתְדַּבְּקוּ עַל יְדֵי הַבְּשׁוּל יֵשׁ לִסְמֹךְ לְכַתְּחִלָּה לְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וְאַחֲרָיו מַעֵין שָׁלֹשׁ. אָכֵן

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מו) מְגִן אַבְרָהָם (סק״ב): (מז) חִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר, וְהִשְׁמִטְתִּי[ו] קְשִׁיַּת הַשַּׁ״ז (סק״ח) דְּלְמָה לֹא יְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל, דִּכְבָר תֵּרֵץ בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (ס״ק יג) דְּעַל כָּל פָּנִים עָדִיף טְפֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן לְצֵאת אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה, וְלֹא לִסְמֹךְ עַל שֶׁהַכֹּל, וְהָכִי אִיתָא לָן דְּאִם אָמַר שֶׁהַכֹּל נִיצָא עַל כָּל דָּבָר, מִכָּל מָקוֹם יוֹתֵר טוֹב לוֹמַר בְּרָכָתוֹ הָרְאוּיָה, וּכְשֶׁפּוֹטֵר אוֹתוֹ תּוֹךְ הַסְּעוּדָה אֵין כָּאן סָפֵק כְּלָל וְהֲוֵי כִּמְבָרֵךְ בְּרָכָתוֹ הָרְאוּיָה: ד (יז) מְגִן אַבְרָהָם (סק״ד), וְכֵן מַשְׁמַע בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה והני מילי): (יח) דְּאִם נִתְמַעֲכוּ בִּמְקֹצָת וְלֹא נִשְׁאֲרוּ הַגַּרְעִינִין שְׁלֵמִים, יֵשׁ סָפֵק בְּדָבָר וְאִפְשָׁר דִּמְבָרֵךְ עָלֶיהָ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת, וְכֵן מַשְׁמַע בְּבָאוּר הַגְּרַ״א בְּסָעִיף ז׳ דְּכְשֶׁלֹּא נִשְׁאֲרוּ שְׁלֵמִין הוּא בִּכְלָל נִתְמַעֲכוּ [וּכְסִתְמָא קָאָמַר שָׁם, מַשְׁמַע לְכָאוֹרָה דַּאֲפִלּוּ בְּלֹא הַסִּיר קְלִפָּתָן מִתְּחִלָּה]. וּמַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת (לז. ד״ה הכוסס) דְּבְעֵינַן שֶׁנִּתְמַעֲכוּ יָפֶה, יֵשׁ לוֹמַר דְּאִי בְּנַדְאִי בִּכְלָל מָזוֹן נִיתְּנָה הָא לְאוּ הָכִי לֹא בְּרִירָא לְהוּ הַדָּבָר בָּזֶה: (יט) מְגִן אַבְרָהָם (סק״ב) לְפִי פֵּרוּשׁוֹ בְּדִבְרֵי הָרַמְבַּ״ם (פ״ג